

LANDINFO

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Afghanistan: Basisinfo

Dette notatet gir kortfattet basisinformasjon om forhold norske utlendingsmyndigheter kan ha behov for i sin saksbehandling. I tillegg følger det med lenker til relevant og utfyllende materiale.

Afghanistan – The Islamic Republic of Afghanistan

Afghanistan er omringet av Turkmenistan, Usbekistan og Tadsjikistan i nord, Iran i vest, Kina i nordøst og Pakistan i øst og sør.

Landet har 34 provinser, og hver provins har fra 5 til over 20 distrikter.

Det er nær 40 000 landsbyer, og majoriteten av befolkningen livnærer seg direkte eller indirekte av landbruk. Mange landsbyer er lokalisert i nærheten av bysentra, mens andre ligger i utilgjengelige daler og fjellstrøk. De fem største byer er hovedstaden Kabul, Kandahar, Herat, Mazar-i-Sharif og Jalalabad.

Kart over Afghanistan er lagt ved nederst.

Statsbygging og konflikt

Den afghanske staten har tradisjonelt vært og er fortsatt svak, og afghanere kan ikke påregne bistand og støtte fra offentlige myndigheter. Ulike nettverk, spesielt familie, erstatter og kompenserer for det svake statsapparatet. Særlig er dette tilfelle på landsbygda, hvor myndighetene i en del områder er helt fraværende.

Tre store statsbyggingsprosjekter; det «kommunistiske» fra midt på 1970-tallet til 1992, det «islamske» fra den spede start i 1994 til 2001 og det «demokratiske» fra 2001 til i dag, har alle vist seg svært vanskelige å gjennomføre, og har bidratt til utstrakt vold og menneskerettighetsovergrep.

I 1979 invaderte Sovjetunionen landet. Omtrent 1.3 millioner afghanere ble drept før Sovjetunionen trakk seg ut i 1989. Kommunistregimet falt i 1992, og med det fulgte en blodig borgerkrig. Omfattende voldshandlinger skapte utrygghet og påførte sivilbefolkningen store lidelser. Flere hundre tusen ble drept.

Afghanistan: Basisinfo

I kjølvannet av borgerkrigen, vokste det frem en bevegelse kalt Taliban. I 1994 tok Taliban over kontrollen i Kandahar-provinsen sør i landet, og hovedstaden Kabul falt i september 1996. Taliban ble i utgangspunktet tatt vel imot av befolkningen, siden de tilbød stabilitet og sosial orden. Regimet var tuftet på religiøs fundamentalisme, «uislamisk» oppførsel ble forbudt, og Afghanistan ble etterhvert et isolert land.

Terroraksjonen den 11. september 2001 i USA fikk store konsekvenser for Afghanistan. I oktober samme år startet amerikanerne å bombe Afghanistan for å bekjempe al-Qaida, som oppholdt seg i landet og som Taliban ikke ville utlevere, samt å styrte regimet. Taliban falt i desember 2001. En afghansk overgangsregjering ble innsatt, og en FN-godkjent internasjonal militærstyrke, ISAF (International Security Assistance Force), skulle bidra til opprettholdelse av sikkerheten.

Allerede i 2003 kunne man se de første tegnene på at Taliban bygde seg opp som opprørsgruppe i landet, og perioden etter 2001 har i økende grad vært preget av opprørsvold, hovedsakelig rettet mot myndigheter og internasjonal tilstedeværelse.

Etter at ISAF-operasjonen ble avsluttet i desember 2014 og sikkerhetsansvaret for hele landet ble overført til afghanske myndigheter, endret konflikten karakter. Mens ISAF-styrken åpenbart var en militært overlegen motstander, vurderte Taliban afghanske myndigheter og sikkerhetsstyrker som mer jevnbyrdige fiender. Taliban har i perioden etter 2014 økt sin tilstedeværelse og innflytelse i store deler av landet. Konfliktmønsteret preges av kamper mellom opprørsgrupper og sikkerhetsstyrker. Taliban gjennomfører også målrettede offensive operasjoner mot befolknings- og distriktssentre, samt selvmords- og komplekse angrep rettet mot myndighetsmål og internasjonal tilstedeværelse, særlig i hovedstaden Kabul. Internasjonale styrker er i større grad, igjen, blitt en aktivt stridende part. Styrkene gjennomfører et stort antall luftangrep, men deltar også i operasjoner på bakken.

Fra 2014/2015 har Islamic State Khorasan Province (IS)/Daesh blitt en aktør i Afghanistan. Grupperingens kjerneområde har vært øst i landet, i særdeleshet de sørlige distriktene av Nangarhar-provinsen. Per januar 2019 har gruppen minimal territoriell kontroll. Fra sommeren 2016 har Daesh påtatt seg ansvar for store terroraksjoner, spesielt i Kabul by, der flere av angrepene har vært rettet mot den shiamuslimske befolkningen.

Sikkerhetssituasjonen – herunder konfliktmønster og konfliktnivå – i Afghanistan varierer fra område til område. Dette gjelder både på regions- og provinsnivå.

Flukt og migrasjon

Fra slutten av 1970-tallet og frem til 2001 forlot flere millioner afghanere hjemlandet. De fleste slo seg ned i nabolandene. Etter 2001 har mer enn seks millioner afghanere returnert til hjemlandet, primært fra nærområdene Iran og Pakistan. Fortsatt oppholder svært mange seg utenfor landets grenser. Flere millioner afghanere bor i Pakistan og i Iran. I tillegg oppholder estimerte fire millioner afghanere seg i Europa, Australia, på det amerikanske kontinentet samt i gulfstatene og andre land. Basert på disse anslagene, bor nærmere ti millioner afghanere utenfor landets grenser, hvilket tilsvarer om lag 25 prosent av den totale afghanske befolkningen.

Rapport fra Landinfo:

- ✓ [Iran/Afghanistan: Afghanere i Iran – kulturelle forhold](#) (16. april 2018)

Afghanistan: Basisinfo

Etter 2001 har det vært stor nasjonal og internasjonalt fokus på å forbedre den humanitære situasjonen i landet. Afghanistan har klatret flere plasser på UNDPs Human Development Index, og var i 2018 på plass nummer 168 av til sammen 189 land. Afghanistan er likevel rangert som «Low Human Development», hvilket tilsier lav levestandard og dårlig sosial utvikling. Politisk ustabilitet og konflikt hemmer sosial og økonomisk utvikling, hvilket bidrar til at mange fortsatt forlater landet. Afghanistan er også et av verdens fattigste land, med en gjennomsnittlig levealder på ca. 64 år, høy barnedødelighet og en betydelig andel analfabeter.

Rapport fra Landinfo:

- ✓ [Afghanistan: Humanitære forhold](#) (14. desember 2018)

Konflikt, naturkatastrofer og fattigdom fører også til store forflytninger internt i landet. I 2018 ble over 550 000 afghanere internt fordrevet som følge av enten konfliktrelatert vold eller på grunn av tap av levebrød knyttet til tørke.

En økende andel av befolkningen bosetter seg i de urbane sentrene, og det pågår en sterk urbanisering i Afghanistan. Returnerte fra både nærområdene og Europa bosetter seg også primært i byene. Hovedstaden Kabul har i årene etter 2001 vært en av de raskest voksende byene i verden. Byens befolkning var mellom en halv og en million i 2001, mens tall fra myndighetene i 2016 anslo at rundt fem millioner bor i Kabul.

Etniske grupper

Det har ikke vært offisiell folketelling i Afghanistan siden 1979. Befolkningsanslagene varierer, men ligger på rundt 34 millioner.

Det finnes over 20 etniske grupper i landet. Den største etniske gruppen er pashtunere (42 prosent). Deretter følger tadsjiker (27 prosent), hazaraer (9 prosent), usbeker (9 prosent), aimaqer (4 prosent), turkmener (3 prosent), balucher (2 prosent) og andre (4 prosent). Hazaraer og pashtunere utgjør flertallet av afghanerne som søker beskyttelse i Norge.

Pashtunerne har tradisjonelt vært den dominerende etniske gruppen. De er sunnimuslimer og snakker pashto, et indo-europeisk språk. Pashtunerne består av to hovedgrupper; durrani og ghilzai. Disse er igjen inndelt i undergrupper og klaner.

Majoriteten av pashtunerne bor i sør og i øst, og flere millioner bor i Pakistan. Durand-linjen fra 1893 markerer grensen mellom Pakistan og Afghanistan. Grensen beskrives som porøs og uregistrerte grensepasseringer er utbredt.

Hazaraene er lokalisert i Hazarajat i det sentrale høylandet. Det finnes også en stor hazarabefolkning i Kabul, samt i nord og vest. Hazaraene er av mongolsk avstamning. Hazaraene snakker dari (den afghanske varianten av farsi) med dialekten hazaragi. De fleste er shiamuslimer.

Historisk har hazaraene vært en sosioøkonomisk marginalisert gruppe. Hazaraene har bedret sin posisjon etter 2001. Mange har tatt utdanning, de bruker stemmeretten og har fått politisk innflytelse.

Rapport fra Landinfo:

- ✓ [Afghanistan: Hazaraer og afghansk opprørsbevegelse](#) (3. oktober 2016)

Afghanistan: Basisinfo

Språk

Det er en rekke ulike språk i Afghanistan, men *pashto* eller *dari* anvendes av majoriteten, og er i henhold til grunnloven offisielle språk. Mange afghanere er tospråklige. Omkring 10 prosent av befolkningen snakker tyrkiske språk, primært usbekisk og turkmensk.

Pashto er morsmål for etniske pashtunere både i Afghanistan og i Pakistan. Ca. 50 prosent, hovedsakelig tadsjiker, hazaraer og aimaqer, er dari-talende. Dari er fellesspråket mellom personer med ulike språk, og er mer utbredt enn pashto i de fleste byene. Dari er en variant av farsi, og dari-talende afghanere har ikke problemer med å gjøre seg språklig forstått i Iran.

Religion

Grunnloven slår fast at Afghanistan er en islamsk republikk. Utøvere av andre religioner har rett til å praktisere sin tro innenfor grunnlovfestede rammer. Sharia er gjeldende rett, og ingen lover kan stå i motsetning til islam. Pr. januar 2019 er antagelig nær 100 prosent av befolkningen muslimer; ca. 85 prosent sunnier og ca. 15 prosent shiaer. Andre religiøse grupper, som utgjør mindre enn 0,3 prosent, er hinduer, sikher og kristne.

Islam er et helhetlig samfunns- og rettssystem som regulerer alle afghaneres liv. Afghanere må forholde seg til islam, og opptre i overensstemmelse med lokale religiøse standarder i dagliglivet. Det finnes ikke «rom» for å ignorere, stille kritiske spørsmål til eller slutte seg til andre religioner enn islam. Islam er vevd inn i den tradisjonelle familiestrukturen, og hvordan en families medlemmer forholder seg til islam, har fundamental betydning for hele familiens anseelse.

Tradisjonelt har *hanafi*-skolens jurisprudens innenfor sunni-islam vært den dominerende retningen, og tenkningen fra Darul Uloom i Deoband i India har stått sentralt. Deobandi er en rendyrket form for islam bygget på koranen og sunna (sedvanen til samfunnet til profeten Muhammad) og motsetter seg enhver form for modernisering eller vestliggjøring av religionen. Størstedelen av befolkningen tilhører en deobandi-influert hanafi-sunni-islam, men en stor minoritet praktiserer islamsk mystisisme; sufisme. Sufismen er en også en retning innen sunni-islam, med fokus på brorskap og karismatiske religiøse ledere.

Rapporter fra Landinfo:

- ✓ [Afghanistan: Ateister](#) (24. august 2014)
- ✓ [Afghanistan: Situasjonen for kristne og konvertitter](#) (4. juni 2013)

Familie og klan

Mange landsbyer ligger i nærheten av større byer, mens andre er lokalisert i avsidesliggende daler og fjerntliggende fjellregioner hvor folk lever svært isolert.

Det mest markante sosiale organiseringsprinsippet på landsbygda i Afghanistan, er familie og klantilhørighet. Klanene er patrilineære, noe som er i tråd med islamsk tradisjon. Ledende familier innen klanene høster anseelse i samfunnet på basis av eierskap til jord, økonomi, religiøs standard og mennenes krigsdyktighet.

Tradisjon og fravær av fungerende myndigheter gjør familien til den helt sentrale sosiale institusjon. Familien står i alle henseender over individet, som i alle sammenhenger anses som en representant for familien. Det dreier seg om store familienettverk, og en storfamilie

Afghanistan: Basisinfo

innbefatter flere generasjoner og flere ledd. Tradisjonelt omfatter familie den utvidede storfamilien; familiens mannlige forsørger, hans ektefelle og barn, foreldre og brødre, voksne sønner og deres familie, fettere og ugifte kvinnelige slektning og enker. Identifikasjon med og lojalitet til familie/klan og lokale ledere er generelt mye sterkere enn tilknytningen til sentrale myndigheter.

Alle ekteskap er eller framstår som arrangerte, dvs. som en avtale mellom to familier. Ekteskapet er i svært liten grad en stadfestelse av en følelsesmessig relasjon mellom to mennesker, men først og fremst en allianse mellom to grupper. Ekteskap mellom medlemmer av egen gruppe er foretrukket. Politisk og sosial status, ære og omdømme, står sentralt i forbindelse med ekteskap – både i forhandlingene om ekteskapsallianser og i relasjonen mellom ektefeller.

Kvinner har de siste årene fått flere formelle rettigheter, men de formelle rettighetene gjenspeiler ikke realitetene for kvinner i de brede lag av befolkningen. Afghanistan er et konservativt land der menns kontroll over kvinner er dypt forankret i kultur og sosial praksis. Kjønnsegregeringen er sterk, og samhandling mellom kvinner og menn er regulert og organisert.

Rapporter fra Landinfo:

- ✓ [Afghanistan: Kvinneledede hushold](#) (13. august 2018)
- ✓ [Afghanistan: Kvinners bevegelsesfrihet](#) (26. juni 2015)

Familietradisjonene om å ivareta ansvaret for personer innenfor gruppen er meget sterk. De sosiale kategoriene enslige mindreårige og enslige kvinner eksisterer normalt ikke i Afghanistan. Generelt vil verken en afghansk kvinne eller et afghansk barn kunne organisere og gjennomføre en reise, verken internt i Afghanistan eller internasjonalt, uten å være en del av et familienettverk eller et annet nettverk som har forpliktelser ovenfor barnet eller kvinnen. De minst ressurssterke, og medlemmer av svake nettverk som migrerer i Afghanistan, klarer sjelden å komme ut av landet, og er overrepresentert i uregulerte bosetting og leire for internt fordrevne.

Rapporter fra Landinfo:

- ✓ [Afghanistan: Nettverk](#) (19. september 2017)
- ✓ [Afghanistan: Forhold for barn og unge](#) (16. mai 2018)

Helsevesen

Etter Talibans fall i 2001, har befolkningens adgang til og bruk av helsetjenester økt betraktelig. Offentlige helsetjenester er gratis i Afghanistan, dette gjelder også for afghanere som returnerer fra utlandet. Pasienter må imidlertid betale for behandlingsutstyr, transport og medisiner.

Det er store geografiske forskjeller på tilgangen til helsetjenester. Rurale strøk har generelt både færre helsefasiliteter og dårligere kvalifisert helsepersonell. I praksis består ofte tilbudet utenfor distrikts- og provinssentrene av enkle konsultasjoner og utskriving av medisin.

Ikke alle diagnoser lar seg behandle i Afghanistan. Det finnes eksempelvis få behandlingstilbud for kreft.

Afghanistan: Basisinfo

Skole og utdanning

Grunnloven lovfester gratis tolvårig grunnskole, og den offisielle skolealderen er seks år. Returnerte barn har også rett til skolegang. Da Taliban-regimet falt i 2001, gikk om lag en million barn på skole, og det var utelukkende gutter. I 2016/17 gikk rundt ni millioner barn på skole. Allikevel er det anslagsvis 4,5 millioner barn som ikke er innskrevet i skolen. Det er store forskjeller på tilgangen til skole og utdanning for de som bor i byene og de som bor på landsbygda.

Fattigdom og behovet for at barn bidrar økonomisk, er en viktig årsak til at barn ikke går på skole. En betydelig andel jenter går ikke på skole, og bare én av fem jenter fullfører grunnskolen. Sterk sosial kontroll og tradisjoner bidrar til dette.

Generelt har det afghanske folket liten formell skolegang. Undersøkelser indikerer at nær halvparten av afghanerne aldri har gått på skole.

Arbeidsmarked

Arbeidsmarkedet speiler det lave utdanningsnivået i befolkningen, og tilgjengelig lønnsarbeid dreier seg hovedsakelig om manuelt arbeid uten formelle krav til utdanning. Men unntak av offentlig sektor, er arbeidsmarkedet uregulert, ustabilt og preget av kortvarig arbeid.

De fleste arbeidstakerne i byene er dagarbeidere, selvstendig næringsdrivende eller personer som har ubetalt arbeid i familiebedriften. I byene er det møteplasser for personer som søker dagsarbeid og for de som trenger arbeidskraft.

Kvinner deltar lite i arbeidsmarkedet. Kvinner som arbeider er særlig sysselsatt innen tre sektorer: landbruk, produksjon av tekstiler, klær og teppeveving samt tjenester som undervisning.

Selv om barnarbeid er ulovlig, er fenomenet utbredt. Familiens sosioøkonomiske bakgrunn påvirker barns deltakelse på arbeidsmarkedet.

Nettverk og forbindelser er svært viktig for å få arbeid, både innen det uformelle og formelle arbeidsmarkedet.

Bolig

De fleste afghanerne, 87 prosent, eier boligen de bor i. I byene er det mulighet til å leie bolig, mens på landsbygda er det ikke marked for dette. I Kabul skal mer enn en fjerdedel av innbyggerne være leietakere.

Det kan være store prisvariasjoner mellom leide boliger. Leieprisene varierer mellom de ulike byene, mellom ulike bydeler og standard på boligen. De høyeste leieprisene er i Kabul. I en studie blant dagsarbeidere fremgår det at disse betalte i gjennomsnitt mellom 2000 og 2500 afghani (215-270 kroner) i måneden for leie av bolig. International Organization for Migration (IOM) anslår månedlig leie for leilighet i en av de store byene til å ligge mellom 400 og 600 USD. Ifølge en norsk Afghanistan-forsker er det vanlig at familier leier to rom og deler kjøkken med andre familier. Dette vil maksimalt koste 150 USD i måneden, antakelig mindre.

Et gjennomsnittlig hushold består i snitt av 7,7 personer som disponerer to rom, og nesten 44 prosent av befolkningen bor i hushold der det er gjennomsnittlig mer en 3,2 personer per rom. Nær 40 prosent av familier i urbane strøk deler bolig med andre familier.

Afghanistan: Basisinfo

Levestandard

De siste tilgjengelige data viser at drøyt halve befolkningen lever under den nasjonale fattigdomsgrensen. Fattigdommen er størst på landsbygda, men i de siste årene har det også vært en økning i den urbane fattigdommen.

I Afghanistan er det familien, storfamilien og det utvidede sosiale nettverket som utgjør en persons sosiale sikkerhetsnett. Det finnes ikke velferdsordninger, sosialhjelp eller annen form for sosial støtte fra afghanske myndigheter til vanskeligstilte familier eller personer. Arbeidstakere har ikke pensjonsrettigheter eller rett til kompensasjon for tapt arbeidsinntekt ved arbeidsløshet eller sykdom.

Etterlatte etter martyrer eller personer som har forsvunnet under krigen, personer med visse former for funksjonshemminger og til dels foreldreløse barn, kan ha rett til enkelte støtteordninger fra myndighetene.

Reetablering

Forskning viser at det i stor grad er familienettverket og andre sosiale nettverk som avgjør hvor returnerte og internt fordrevne reetablerer seg.

Den gjensidige forpliktelsen til å hjelpe og støtte hverandre innad i storfamilien er sterk, og tradisjonene for å ivareta ansvaret for personer innenfor gruppen er dype. Jo nærmere slektskap, desto sterkere er forpliktelsene til å hjelpe og støtte. Forpliktelsene overfor storfamilien gjelder for alle afghanere, uavhengig av etnisitet, men er antagelig aller sterkest blant pashtunerne.

Den langvarige konflikten og de store humanitære utfordringene har tært på afghanernes ressurser, og enkelte kan ha begrenset kapasitet til å hjelpe andre enn sine aller nærmeste.

Utviklingen de siste ti-femten årene har vist at det er mulig å etablere seg eksempelvis i Kabul uten et storfamilienettverk. Faktorer som bidrar til å muliggjøre dette er både sosial og økonomisk kapital. Eksempelvis kan dette være personlige ressurser som utdanning og/eller kunnskap som er etterspurt på arbeidsmarkedet, eller økonomiske ressurser som penger eller verdier som eksempelvis kan brukes til å etablere egen arbeidsplass.

Rapport fra Bundesamt für Migration und Flüchtlinge/IOM:

- ✓ [Afghanistan – Country Fact Sheet 2017](#)

ID-dokumenter

Tazkera er det viktigste ID-dokumentet for afghanske borgere, og er en bekreftelse på at personen er afghaner. Afghanske borgere er ikke forpliktet til å ha tazkera eller annet ID-dokument, men alle afghanske borgere har rett til tazkera, uavhengig av alder, kjønn, etnisitet og bosted. Om lag 60 prosent av befolkningen har tazkera.

Tazkera er det sentrale underlagsdokumentet ved utstedelse av pass. Pass kan enten utstedes i Kabul eller i provinsen som søkeren og søkerens slekt kommer fra. Afghanistan har introdusert maskinlesbare pass.

Afghanske dokumenter har lav notoritet som følge av flere tiår med konflikt og svak statsadministrasjon, i tillegg til omfattende korrupsjonskultur og mangelfulle registreringsprosedyrer og arkivsystem. Det er enkelt å få tak i alle typer forfalskede

Afghanistan: Basisinfo

dokumenter i Afghanistan, og det er også mulig å få gyldige dokumenter med uriktige opplysninger fra alle myndighetsorganer.

Rapport fra Landinfo:

- ✓ [Afghanistan: Tazkera, pass og andre ID-dokumenter](#) (20. februar 2018)

Afghanske navn

Det ikke tradisjon for bruk av etternavn i Afghanistan. En person blir vanligvis relatert til andre eldre familiemedlemmer, eksempelvis som «sønn av» eller som «sønnesønn til». Urbane middelklassefamilier er mer tilbøyelig til å benytte etternavn enn andre grupper. Normalt er det i møte med andre lands forvaltning eller ved reise utenlands at det er aktuelt for en afghaner å ta etternavn.

De fleste afghanske menn har dobbelt fornavn; et personlig egennavn og et religiøst navn. Mange benytter ikke det religiøse navnet til daglig og i den forstand er det underordnet. Kvinner har som oftest kun et fornavn, det personlige egennavnet. Hovedregelen er at kvinner ikke har et religiøst fornavn.

Bruk av kallenavn og tiltaleformer, kombinert med personlige navn, er utbredt.

Rapport fra Landinfo:

- ✓ [Afghanistan: Navn- og navnetradisjoner](#) (14. april 2016)

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om. Landinfos basisnotater gir kortfattet informasjon om forhold som kan ha relevans i en intervjusituasjon. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse.

© Landinfo 2019

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

